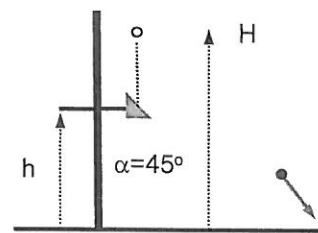

IZSÁK IMRE GYULA TERMÉSZETTUDOMÁNYI VERSENY FIZIKA

2019. október 18.

1.) Kisméretű, rugalmas labdát a vízszintes talajtól $H=5\text{ m}$ magasságban elejtünk. Esése során a labda egy $\alpha=45^\circ$ -os hajlásszögű, álló lejtővel történő ütközés után folytatja mozgását. A tökéletesen rugalmas ütközés a talajtól h magasságban történik, ezt követően éri el a labda a talajszintet.

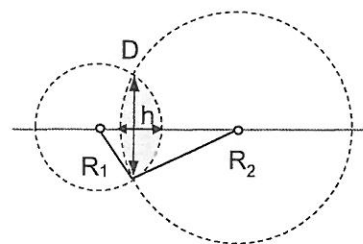
- Határozza meg a teljes mozgás T időtartamát, h függvényeként! Ábrázolja a $T(h)$ függvénykapcsolatot!
- Mekkora legyen h értéke, hogy az ütközés a lehető legjobban megnövelje az esés időtartamát?

2.) Peti, egy üvegből készült, mindkét oldalán domború lencsét talált a fizika-szertár egyik fiókjában. A magas előadó terem egyik lámpája alá állva a lencse által a lámpáról létrehozott kép a lencsétől $s=20\text{ cm}$ távolságban keletkezett. Peti a lencse üvegének törésmutatóját szeretne volna tudni. Egy távolság mérésére alkalmas tolómérő volt csak a fiókban. Rövid töprengés után Peti megmérte a lencse D átmérőjét (12 cm) és h vastagságát (2 cm), majd az adatokból kiszámolta az n törésmutató értékét.

- Ismertesse a mérési eljárást! Megjegyzés: Gömbfelülettel határolt vékony lencséknel a lencse f fókusz-távolsága az R_1 és R_2 gömbi sugarak mellett a lencse anyagának n törésmutatójától függ. A számítások szerint:

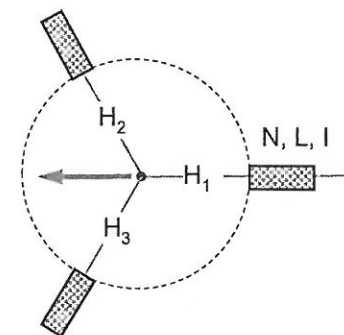
$$\frac{1}{f} = (n-1) \left(\frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2} \right).$$

3.) Számos jelenség, technikai eszköz megvalósításának alapjául szolgálnak az irányítható, vezérelhető mágneses terek (pl. elektronoptika, plazma összetartása mágneses térrel, kommutátor nélküli motorok).

Tekintsünk három egyforma, egyenes tekercset, – azonos irányú tekercseléssel – amelyeket – a mellékelt ábrának megfelelően – egy kör mentén egyenletesen elosztva helyeztünk el. A tekercsek végéhez közel, a H mágneses térerősség nagysága az N menetszám, az L tekercshossz és a tekercsen átfolyó I áramerősség (ismert) függvénye. Vezessünk át az egyes tekercseken ω körfrekvenciájú váltakozó áramot az $I_1 = I_0 \cdot \cos(\omega t)$, $I_2 = I_0 \cdot \cos(\omega t + 120^\circ)$, $I_3 = I_0 \cdot \cos(\omega t + 240^\circ)$ összefüggéseknek megfelelően, időben fáziseltolással.

- Igazoljuk, hogy a kör középpontjában megjelenő H mágneses térerősség egy olyan állandó nagyságú vektorral adható meg, amely egyenletesen ω szögsebességgel körforgog. (Az ebbe a pontba helyezett forgórész – pl. állandó dipólmomentumú mágnes – követi a H térerősség-vektort) Merre forog a térerősség-vektor?
- Adjuk meg a H vektor nagyságát szolenoid-tekercsek esetében!

4.) Egy dugattyúval elzárt d hosszúságú hengerben egyetlen m tömegű, pontszerűnek tekinthető részecske mozog v_0 (kezdeti) sebességgel, a henger tengelyével párhuzamosan. A részecske tömegéhez képest sok-sok nagyságrenddel nagyobb tömegű dugattyú – a felületén ható erő hatására – igen lassan, állandó c sebességgel mozogva nyomja össze a térrészt. A részecske sebessége lényegesen nagyobb a dugattyú sebességénél ($c \ll v_0$), amellyel az ütközését tökéletesen rugalmasnak tekintjük.

- Adja meg, hogy N számú ütközés után mennyi a részecske sebessége?
- Az N számú ütközés egy rövid Δt időtartam eltelte során jön létre, miközben a dugattyú Δs elmozdulása a henger hosszához képest kicsi. Kihhasználva a fenti feltételeket, vizsgáljuk meg, hogy eközben hogyan változott a részecske mozgási energiája?
- A kapott eredményből, hogyan adható meg a dugattyúra ható, összenyomó erő átlagértéke?

